

STATSMINISTERIET

Dato: 22. februar 2013

J.nr. 7043-1

Notat om statsministerens besvarelse af samrådsspørgsmål J fra Folketingets Forsvarsudvalg: Ministeren bedes forklare og uddybe, hvilken dialog regeringen har med det grønlandske selvstyre i forhold til kinesernes stigende engagement i Grønland og den politiske betydning i forhold til den indgåede Selvstyreaftale fra 2009.

Statsministeren anførte ved besvarelsen af spørgsmålet bl.a. følgende:

Udenrigsministeren vil efter besvarelsen redegøre for status for en samarbejdsaftale mellem regeringen og landsstyret om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, der også vil omfatte råstofområdet, i det omfang der kan være implikationer for sikkerheds- og forsvarspolitikken.

Samrådsspørgsmål J indeholder en reference til ”den indgåede Selvstyreaftale fra 2009”. Det er et godt sted at begynde. Altså med lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre og med lovens forhistorie.

Daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen og daværende landstyreformand Hans Enoksen underskrev den 21. juni 2004 kommissoriet for en grønlandsk-dansk kommission om øget grønlandsk selvstyre. Underskriften fandt sted i Nuuk på Grønlands nationaldag og i forbindelse med fejringen af 25-året for Grønlands hjemmestyreordning, der blev indført i 1979.

Grønlandsk-dansk selvstyrekommision blev nedsat på baggrund af et ønske fra Grønlands landsstyre og den daværende regering om at sikre størst mulig grad af ligestilling mellem Grønland og Danmark og øge det grønlandske folks selvbestemmelse i størst muligt omfang inden for rammerne af det eksisterende rigsfællesskab.

Kommissionen fik til opgave at komme med forslag til en ordning, der inden for rammerne af rigsfællesskabet blandt andet ville betyde, at de grønlandske myndigheder kunne overtage yderligere kompetence.

Der var tale om en paritetisk sammensat kommission med medlemmer udpeget efter indstilling fra Folketinget og Grønlands Landsting. Efter valget til Folketinget den 8. februar 2005 blev samtlige partier i Folketinget repræsenteret i kommissionen med et medlem. I forbindelse med nedsættelsen var Venstre repræsenteret med to medlemmer i kommissionen, og Enhedslisten var ikke repræsenteret.

Råstofområdet var centralt i forbindelse med Selvstyrekommisionens arbejde. Kommissionen besluttede på sit første møde at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende ikke levende ressourcer blandt kommissionens medlemmer.

Arbejdsgruppen skulle overveje og drøfte forskellige modeller for overtagelse af råstofområdet. Arbejdsgruppen fandt i sin rapport til Selvstyrekommisionen, at de grønlandske myndigheder også på råstofområdet bør have så meget kompetence og ansvar som muligt, såfremt der er et ønske herom fra selvstyrets side.

Selvstyrekommisionen tilsluttede sig arbejdsgruppens anbefalinger, og kommissionen foreslog derfor, at råstofområdet overtages efter samme principper som øvrige sagsområder. Det kan der læses nærmere om i Selvstyrekommisionens betænkning om selvstyre i Grønland.

Et andet centralt emne i Selvstyrekommissionens arbejde var spørgsmålet om den fremtidige økonomiske ordning mellem Danmark og Grønland. Kommissionen besluttede også her at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende økonomi og erhvervsudvikling blandt kommissionens medlemmer.

Arbejdsgruppen skulle bl.a. udarbejde forslag til, hvordan en nyordning vedrørende ikkelevende ressourcer og eventuelle indtægter herfra kan indgå i principperne for bloktilskuddets udvikling fremover.

Arbejdsgruppen foreslog, at følgende elementer skulle indgå i den fremtidige økonomiske ordning:

At statens tilskud til selvstyret skulle fastfryses på det reale niveau, som det havde på tidspunktet for lovens gennemførelse.

At sagsområder, der overtages af selvstyret, finansieres af selvstyret fra tidspunktet for overtagelsen.

At indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland tilfalder selvstyret.

At hvis der tilfalder selvstyret indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland, som det pågældende år ligger over 75 mio. kr. (2009-prisniveau), så reduceres statens tilskud med et beløb, svarende til halvdelen af indtægterne. Eller udtrykt på en anden måde, at indtægter fra råstoffer i Grønland over 75 mio. kr. deles ligeligt mellem Grønland og Danmark. For Danmarks vedkommende ved en nedregulering af statens tilskud.

At hvis statens tilskud til Grønlands Selvstyre bliver reduceret til nul kr., så indledes der forhandlinger mellem regeringen og landsstyret om de fremtidige økonomiske relationer mellem selvstyret og staten.

At selvstyret de første 5 år efter en overtagelse af råstofområdet mod betaling skulle modtage ydelser i form af rådgivning og anden opgavevaretagelse.

Staten forpligter sig samtidig til i 5-årsperioden at stille forskning af relevans for råstofefterforskning i Grønland vederlagsfrit til rådighed.

Kommissionen tilsluttede sig arbejdsgruppens anbefalinger med visse justeringer og præciseringer. Men det er hovedindholdet i den økonomiske model.

En vigtig pointe er, at det allerede følger af den økonomiske ordning, at indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland ud over 75 mio. kr. årligt deles fifty-fifty mellem selvstyret og staten.

Kommissionen afgav sin betænkning i 2008 med tilslutning fra alle deltagende medlemmer, bortset fra Dansk Folkepartis medlem, der afgav mindretalsudtalelse.

Betænkningen indeholdt et konkret udkast til lovforslag om Grønlands Selvstyre, som bl.a. gav mulighed for, at Grønlands Selvstyre kunne beslutte at overtage råstofområdet, og som indeholdt den økonomisk nyordning af forholdet mellem Danmark og Grønland.

Der blev afholdt en vejledende folkeafstemning i Grønland om selvstyre den 25. november 2008. Her stemte 75,5 pct. for og 23,6 pct. imod. Stemmeprocenten var 72 pct.

Derefter fremsatte den daværende regering, i forståelse med Grønlands landsstyre og i overensstemmelse med Grønlands Landstings beslutning, i februar 2009 forslag til lov om Grønlands Selvstyre, der – bortset fra ganske få tekniske ændringer – er i overensstemmelse med Selvstyrekommisionens forslag.

Lovforslaget blev vedtaget den 19. maj 2009 med tilslutning fra samtlige partier i Folketinget, bortset fra Dansk Folkeparti.

Selvstyreloven trådte herefter i kraft den 21. juni 2009 – på Grønlands nationaldag. Dagen blev fejret i Nuuk med en række repræsentanter fra Danmark, bl.a. fra Kongehuset, regeringen og Folketinget.

I den forbindelse citeres følgende fra daværende statsminister Lars Løkke Rasmussens tale i Grønlands Landsting den 21. juni 2009:

”I dag er en frihedens dag. Hvor vi bygger videre på det sunde princip, at beslutninger bedst træffes tæt på de mennesker, de vedrører. I dag er en ansvars dag. Hvor vi bygger på det sunde princip, at et folk tager ansvar for sin egen skæbne og fremtid. I dag er en fællesskabs dag. Et fællesskab, hvor vi løsner de bånd, der måtte snære. Og beholder de bånd, der styrker. Grønland og Danmark har i fællesskab og i gensidig respekt udført det store forarbejde til selvstyreloven. Og selvstyret er stemt igennem med stor opbakning i den grønlandske befolkning ved folkeafstemningen.

Frihed, ansvar og fællesskab. Det er de værdier, det grønlandske selvstyre hviler på. Gennem 30 års hjemmestyre har Grønland udviklet sig til et moderne samfund, der samtidig er tro mod sine rødder. Grønland har formået en balancegang, som ikke altid har været let. Hjemmestyret har rejst et solidt bygningsværk, som selvstyret nu kan udbygge og bestyrke. Med selvstyreloven anerkendes det grønlandske folk som et folk i henhold til folkeretten med ret til selvbestemmelse. Med selvstyreloven er grønlandsk det officielle sprog i Grønland. Naturligvis. Sådan skal det være. Og med selvstyreloven kan Grønland overtage en række nye sagsområder, når man i Grønland beslutter det. Det er op til Grønland selv at bygge til og bygge ud.”

Kompetencefordelingen mellem Danmark og Grønland i dag er en konsekvens af, at de grønlandske myndigheder siden 1979 har benyttet sig af muligheden for at overtage sagsområder. Først med hjemmel i hjemmestyreloven og siden i selvstyreloven.

Grønlands Selvstyre har i dag kompetencen på en lang række sagsområder – også på råstofområdet, som selvstyret overtog den 1. januar 2010.

Det er selvstyret, der i overensstemmelse med selvstyrelovens ordning, har den lovgivende og udøvende magt på råstofområdet, og selvstyret ikke er under tilsyn af danske myndigheder i udøvelsen af dets kompetencer.

Grønland har også overtaget kompetencen vedrørende løn- og ansættelsesforhold på det grønlandske arbejdsmarked.

Det er derfor, at regeringen ønsker at imødekomme Grønlands ønsker til en dansk lovgivning om opholds- og arbejdstilladelser til storskalaprojekter i Grønland.

Det er en logisk konsekvens af, at regeringen respekterer selvstyreloven, at regeringen respekterer den kompetencefordeling, der er mellem Grønland og Danmark, og at regeringen respekterer de beslutninger, der træffes af selvstyret på områder, som selvstyret har overtaget.

Grønland har ret til at udøve sin kompetence på de områder. Hvis der stilles spørgsmål ved det, stilles der spørgsmål ved selve selvstyreloven. Det gør regeringen ikke.

Tre et halvt år efter, at selvstyreloven trådte i kraft, er tiden med de pæne skåltaler for længst forbi. Der er tale om udmøntning af selvstyreloven i virkeligheden og efter sin hensigt.

Den danske lovgivning på udlændingeområdet er nødvendig for at fuldende den grønlandske beslutning om et lovgrundlag for storskalaprojekter. Justitsministeren er i gang med at forberede et lovforslag om det.

Kernen i selvstyret er, at de grønlandske myndigheder inden for rigsfællesskabets formelle rammer kan overtage sagsområder med henblik på at få den størst mulige indflydelse på egne forhold.

Det er også beskrevet i selvstyrelovens bemærkninger, som var en del af beslutningsgrundlaget for Folketinget:

”Baggrunden for lovforslaget er, at både regeringen og Grønlands landsstyre ønsker at sikre størst mulig grad af ligestilling mellem Grønland og Danmark samt at øge det grønlandske folks selvbestemmelse i størst muligt omfang inden for rammerne af det eksisterende rigsfællesskab.

Det er regeringens og Grønlands landsstyres fælles ønske, at forholdet mellem Grønland og Danmark moderniseres og fornyes, og at beslutningerne om udviklingen af det grønlandske samfund træffes af det grønlandske folk.”

Regeringens respekt for Grønlands kompetence på råstofområdet udelukker ikke, at der kan være en åben dialog om de komplekse problemstillinger, som Grønland står over for. Det har regeringen og landsstyret også haft som en del af det ligestillede og respektfulde samarbejde, der er inden for rigsfællesskabet.

Spørgsmålet om storskalaprojekter i Grønland er et af de væsentligste i Grønland i nyere tid. Regeringen har naturligvis interesseret sig for sagen.

Jeg har derfor ved flere lejligheder drøftet de forskellige aspekter, som storskalaprojekter rejser i Grønland, med landsstyreformanden. Fx sociale aspekter, miljøspørgsmål og håndtering af store internationale partnere.

Ikke for at problematisere, være bedreviddende eller løfte pegefingern over for Grønland. Men fordi det er helt naturligt at drøfte så væsentlige spørgsmål for en part i rigsfællesskabet, som storskalaprojekter er. Men også fordi regeringen har et ønske om at være til rådighed med yderligere samarbejde og bistand, såfremt Grønland kan se behov for det.

Regeringen har derfor tilkendegivet over for landsstyret, at regeringen er fuldstændig åben over for at drøfte et hvilket som helst samarbejde på råstofområdet, som selvstyret måtte ønske at drøfte. Naturligvis i respekt for selvstyrets kompetence på råstofområdet.

Som et resultat af mødet den 10. januar går regeringen og landsstyret sammen om forskellige tiltag vedrørende bl.a. erhvervsudvikling i Grønland. Dette gælder også naturressourcer.

For det første vil der blive nedsat en arbejdsgruppe af regeringen og Grønlands landsstyre, som inden for rammerne af selvstyreloven skal komme med forslag, der kan fremme samarbejde inden for erhvervslivet i Grønland og Danmark, og som kan bidrage positivt til erhvervsudviklingen i Grønland på kommercielle vilkår.

For det andet har regeringen og landsstyret iværksat et samarbejde om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, som skal munde ud i en samlet samarbejdsaftale. Dette forstærkede samarbejde vil også inkludere råstofområdet i det omfang, der kan være implikationer for sikkerheds- og forsvarspolitikken. Målet er generelt at styrke informationsudvekslingen og koordineringen mellem regeringen og landsstyret.

For det tredje har regeringen og landsstyret aftalt et øget teknisk samarbejde mellem grønlandske og danske myndigheder på skatteområdet, særligt i forhold til multinationale selskaber, altså også råstofselskaber.

Herudover er der iværksat et samarbejde mellem Københavns Universitet og Grønlands Universitet med henblik på at undersøge, hvorledes der sikres en samfundsgavnlig udnyttelse af Grønlands naturressourcer. Målet er, inden for rammerne af selvstyreordningen, bl.a. at styrke det grønlandske samfunds muligheder for at få gavn af investeringer i Grønlands naturressourcer bl.a. til skabelse af arbejdspladser, herunder fra dansk og udenlandsk erhvervsliv.

Endvidere afholdes erhvervskonferencen Future Greenland 2013: Fra vision til virkeliggørelse i Grønland 6.-7. februar 2013 med planlagt deltagelse af grønlandske og danske erhvervsorganisationer, politikere samt repræsentanter fra forskningsverdenen og erhvervslivet.

Det er regeringens opfattelse, at initiativerne – sammen med det allerede eksisterende samarbejde mellem GEUS, Aarhus Universitet og Grønlands landsstyre på råstofområdet, som følger af selvstyrelovens § 9 – udgør en væsentlig ramme for såvel grønlandske og danske som udenlandske interesser, som også tæller erhvervsinteresser, vedrørende naturressourcer i Grønland. Samtidig med, at selvstyrets kompetence på råstofområdet respekteres.

Der har været mange synspunkter fremme i pressen fra blandt andet politiske partier i Danmark om et statsligt engagement i Grønlands råstoffer.

Fx et forslag fra Venstres formand, Lars Løkke Rasmussen, i en artikel i Jyllandsposten den 10. januar om at oprette et grønlandsk-dansk offentlig-privat udvindingsselskab vedrørende råstoffer i Grønland. Et forslag, som er efterfulgt af et forslag fra Dansk Folkeparti om et nyt statsligt selskab, der sammen med pensionskasser og større virksomheder skal sikre finansiering til at udvinde råstoffer i Grønland.

For det første bemærkes det, at regeringen allerede har drøftet landsstyrets synspunkter på et statsligt engagement i udvindingen af råstoffer i Grønland på mødet den 10. januar. Landsstyreformanden har igen meget klart slået fast, at landsstyret ønsker råstofudvinding i Grønland på kommercielle vilkår.

Landsstyreformanden har efterfølgende i en pressemeddelelse den 21. januar 2013 tilkendegivet: ”Det er et fundamentalt princip, at alle investeringer i den grønlandske råstofsektor skal ske på kommercielle og markedsmæssige vilkår. Under den forudsætning byder Grønland meget gerne et nyt dansk investerings- og råstofselskab velkommen. Vi forholder os ikke til hvor stor en del af aktiekapitalen i et sådant dansk selskab, der er ejet af private og offentlige interesser.”

For det andet bemærkes, at staten og det tidligere hjemmestyre havde etableret et fælles-ejet selskab, Nunaoil A/S, hvis opgave det var at varetage fælles dansk og grønlandsk offentlig deltagelse i kulbrinte- og øvrige mineralaktiviteter i Grønland.

I forbindelse med arbejdet med selvstyreloven aftalte den daværende regering og det daværende landsstyre, at staten mod vederlag skulle overdrage sine aktier i Nunaoil A/S til selvstyret ved selvstyrelovens ikrafttræden. Det er beskrevet i Selvstyrekommissionens betænkning og i kommissionens forslag til selvstyrelov. Det fremgår også af selvstyrelovens bemærkninger og er derfor en både velkendt og velbeskrevet konsekvens af, at selvstyret kunne overtage råstofområdet.

Det stemte alle partier, bortset fra Dansk Folkeparti, ja til, da selvstyreloven blev vedtaget den 19. maj 2009.

Statens engagement i Nunaoil A/S sluttede i overensstemmelse med selvstyrelovens forudsætninger i 2009, hvor statens aktier i selskabet mod betaling blev overdraget til selvstyret.

Landsstyreformanden har eksplicit på mødet den 10. januar i år udtrykt, at der ikke er et ønske om at vende tilbage til en konstruktion, som den man kendte fra Nunaoil A/S, med et fælles grønlandsk-dansk offentligt selskab vedrørende råstoffer i Grønland.

Regeringen stiller ikke spørgsmål ved landsstyrets beslutning. En beslutning, der er en direkte følge af selvstyrets kompetence på råstofområdet, sådan som det følger af selvstyreloven. Et spørgsmålstegn ved landsstyrets beslutning er i realiteten et spørgsmålstegn ved selve selvstyreloven.

Tilbage står spørgsmålet, om staten selv i et samarbejde med danske pensionselskaber og andre store virksomheder skal oprette et selskab med henblik på finansiering af råstofprojekter i Grønland, for at holde andre interessenter ude, fx kinesiske investorer, sådan som man må forstå, at Venstre og Dansk Folkeparti ønsker det.

Hertil bemærkes for det først, at landsstyreformanden meget tydeligt har tilkendegivet, at et eventuelt dansk offentligt/privat selskab ikke vil få fortrinsstilling i forbindelse med råstofudvinding i Grønland. Landsstyret ønsker råstofudvinding i Grønland på kommercielle og frie markedsmæssige vilkår.

Af landsstyreformandens pressemeddelelse fra den 21. januar fremgår bl.a.: ”Etableringen af offentlige selskaber ændrer ikke ved, at det er nødvendigt, at projekter i Grønland skal være konkurrencedygtige med tilsvarende projekter i resten af verden. Det er helt uholdbart, at etablere projekter, der kun fungerer med offentlige subsidier. Ligeledes er der et væsentligt forhold, som ikke er overvejet i forslaget om et nyt dansk selskab: kunderne. For at sikre en økonomisk udvikling, er det ikke nok, at hive råstoffer op af jorden. Der skal også være nogen, der vil købe og betale for det til internationale og konkurrencedygtige priser. Etablering af et dansk selskab til at udvikle råstofprojekter, vil være underlagt de samme vilkår.”

Regeringen tager til efterretning, at selvstyret har besluttet, at råstofudvinding i Grønland skal foregå på kommercielle vilkår og uden fortrinsstilling for et eventuelt dansk offentligt/privat selskab.

Danmark er udfordret på sin økonomi med et underskud på statsbudgettet. Regeringen agter ikke at prioritere et statsligt engagement i råstofudvinding i Grønland, som vil hvile på et usikkert økonomisk fundament, på bekostning af velfærdsområder i Danmark.

For det andet bemærkes, at der ikke er behov for et statsligt selskab for at sikre staten andel i indtægterne fra råstofaktiviteter i Grønland. Staten har allerede ret til halvdelen af indtægterne som følge af selvstyrelovens økonomiske ordning.

Endelig kan for det tredje bemærkes, at det er regeringens opfattelse, at det er danske pensionskassers opgave at sikre afkast til deres medlemmer og danske virksomheders opgave at sikre overskud i deres virksomhed. Det gør de godt. Men det skal ikke ske med statsligt økonomisk sikkerhedsnet for skatteydernes penge.

Afslutningsvis skal der nævnes et forhold, som landsstyreformanden har peget på, også offentligt.

Der er for tiden ét aktuelt mineprojekt i storskalaklassen i Grønland, dvs. så et projekt, som er kommet så langt, at der er indgivet ansøgning om udnyttelsestilladelse. Det er det britiske selskab London Mining A/S's jernmineprojekt – Isua-projektet – i bunden af Godthåbs-fjorden.

Landsstyret har endnu ikke færdigbehandlet selskabets ansøgning, og selskabet har endnu ikke skaffet finansiering til projektet.

Det er vigtige pointer, når der spørges til kinesernes stigende engagement i Grønland.

Herefter vil udenrigsministeren redegøre for status for en samarbejdsaftale mellem regeringen og landsstyret om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner.